

Koj po pokladanju klaje krave molsti škoduje živini, in je na škodo mleku. „Novice“.

Kako šurke, žoharje pokončati?

Kako nadležen in gnjusen je v toplih kuhinjah, shrambah, sobah ta črni mrčes, vedó kuharice in gospodinje le predobro.

Da te nadležnike pokončaš, vzemi lot v prah stolčenega boraksa, (ki se v apotekah dobi), 1 lot v prah stolčenega živega apna, 2 lota pšenične moke in 4 lote belega v prah stolčenega cukra.

Cuker se z moko prav dobro pomeša in ravno tako tudi boraks in apno. Ko se je to zgodilo, se vsi deli med seboj pomešajo, in zmes je za rabo dobra. To zmes je treba prav na suhem kraju hranjevati.

Pred porabo se prah potrosi na papir nekoliko bolj na tenko in se zvečer na mesto, kjer so šurki, položi. To se mora več večerov zaporedoma ponoviti. Treba je tudi mleko in vse druge jedila skrbno pokriti, da žejen mrčes noter ne pocepa. —

Metrična mera.

(Spisuje Ignacij Cizelj, učitelj.)

Četrto nedeljo po večernicah.

Rešitev nalog v 3. števil. danih: 1) 9 bokalov je 12 litrov in 7 decilitrov; 2) ako bokal 40 kr. velja, velja liter 29 $\frac{1}{2}$ kr.; 3) 15 vedern sod ima 8 hektoltr. in 49 litrov; 4) če 4 vedra vina 20 gld. veljajo, se plača hektoliter po 8 gl. 83 kr.

Čudno ostane pri novi meri to, da je ena novost z drugo tako rekoč v rodu, ter se ena z drugo vjema; vendar pa vsa mera neovrželjiva tla ima, katerih začetnik je mili Stvarnik, in ktere je še le pozneje človek premeril. Da se ena novost iz druge izpeljuje, kakor nit iz velikega klopčiča, ste že opazili; ravno tako pa, kakor liter iz metra, izvira novo utežje (vaga, gviht) iz litra.

Ako se en liter, t. j. $\frac{1}{4}$ maselca manj kot 3 celi maselci vode segreje takó, da zamoreš roko v nji držati, ter se potem na tehtnici zvaga, se imenuje z vodo v enakosti stoječe utežje (gviht) en kilogram (novi funt.) Besedica „kilo“ vam je že znana, da pomenja tisoč (1000) — in gram je za vago utežje, ktero je po našem štirikrat manjše kot zdanji „kvintele.“ V lekarnah (apotekah) se je gram za tehtanje zdravil že poprej rabil. — Za novi funt se potrebuje tedaj 1000 (tisuč) gramov, t. j. po našem 1 funt, 25 lotov in $\frac{1}{2}$ kvintelea; — alj pa 1 in $\frac{3}{4}$ fanta, 1 lot in $\frac{1}{2}$ kvintelea. — Centa (stota) ne bodemo imeli, zatorej se bodo manjše tvarine le po „kilogramih“ prodavale in kupovale.

1000 kilogramov se imenuje ena „tona“, ktero težje bo v tovarnah, na železnicah in pri vožnji rudnine, premoga i. t. d. v rabi, in je po

Priloga „Slov. Gosp.“ k št. 8.

našem 17 centov, 85 funtov in 17 lotov, alj pa 1785 funtov in 17 lotov. — Le zapomnite si:

Za sedanji cent	mora biti	56	kilogramov,
„ „ funt	„ „	56	dekagramov,
„ „ lot	„ „	17 $\frac{1}{2}$	gramov in
„ „ kvintele	„ „	4	grami.

Ponovite, kar se je ravno reklo, in potem odgovorite na ta-le vprašanja:

Kako se zove novi funt? Koliko gramov ima? Koliko naših funtov, lotov in kvintelecev mora biti za en kilogram? — Koliko lotov mora biti za pol kilograma? Koliko dekagramov ima $\frac{1}{2}$ funta? 4 loti koliko gramov? 3 kvinteleci koliko gramov? — Pol centa koliko kilogramov? — Koliko ima kilogramov en pol „tone?“ 2 toni koliko centov, funtov in lotov? — (Konec prih.)

Dopisi.

V Ljutomeru 14. febr. 1874. (Beseda o naši in o založnicah sploh.) V 6. in 7. števil. „Slov. Gospodarja“ razglašena pravila in priporočeni način o narejanju založnic, potem opazka v števil. 7., ki se posebej tukajšnje založnice tiče, spodbuja me, da o tej reči nektero spregovorim. —

Res je, da odbor tukajšnje založnice v zdajnem času novih udov več ne sprejema, ima pa tudi tehtnih in neovrželjivih razlogov za to. Odborniki, ki so upravniki založnice, so tudi v vsakem slučaju odgovorni za dobro stanje društva. — Kdor je hotel k društvu pristopiti, imel je čez leta dni res dovolj časa; naznanjeno je bilo naše početje obširno in po vseh krajih; ako nam kdo ni poprej zaupal, naj sam sebi pripiše, če ga odbor zdaj ne sprejme. Zdaj namreč hočemo društvo na podlagi postave od 9. aprila 1873 preustrojiti, moramo račune za leto 1873 sklenoti, kar vse mnogo truda in požrtvovanja od strani odbornikov zahteva. Nove ude zdaj sprejemati, ne bo torej od nas terjal, kdor le nekoliko upravo založnic pozna, in so mu znane razne formalnosti, na ktere je pri preustrojenju društva gledati, da društvo v svojem delovanju ob napotke ne nleti. —

Dá, lahko je društvo iz nova sestaviti; ali s tolikimi pripadnostmi že obstoječe tako preustrojiti, da se popolnoma legalno nadaljuje, to je vse kaj druga.

Po starem načinu društvo nadaljevati, se mi po moji skušnji in na kolikor založnične razmere poznam, ne zdi obhodno niti koristno, in tudi ne bi nikomu hotel svetovati, da enako društvo po starem kopitu iznova osnuje. Razlogi so sledeči:

Dozdaj se je moralo za narejanje ali spremembo vsakega takega društva vladino dovoljenje dobiti, vlada pa ga je tudi lahko po svoji volji razpustila; to zdaj vsled postave od 9. aprila 1873 ne bo več mogoče. Ako se hoče

v prihodnje kako gospodarstveno društvo, h katerim tudi založnice spadajo, narediti, potrebno je, da se nja pravila na podlagi omenjene postave naredijo, in dotični okrožni sodnji predložijo, da društvo vpiše (protokolira) in stvar je pri konci. Kako da se to naj izpelje, poveda posebni ministerialni predpis. Velike polajšave pri tem podaje pa tudi postava od 21. majnika 1873. Ne male sitnosti morali smo dozdat zavoljo plačevanja kolkov, pristojbine itd. prenašati, ker se mora za vsaki znesek, ki se v društveno blagajnico vloži, ali iz nje vzdigne, za vsaki izposojeni ali povrnjeni denar, za obresti, ki so natekle, ali so se izplačale itd., za vse to se mora kolek ali takoj odrajtati, ali pa se to na koncu vsakega meseca po posebnem dovoljenji od finančne gosposke s za to pripravljenim mesečnim izkazom plačuje. Ravno tako se morajo, glavne — ročne — in blagajniške knjige, dnevnik i. t. d. po predpisih kolekovati. To vse dosti skrbi prizadeva in pa tudi mnogo dohodkov požre. Ako se toraj hočemo teh sitnosti nekoliko osloboditi, treba je, da se poslužimo dobrot, ki jih podajajo omenjene postave.

Iz tega gledišča torej nasvetujem, da, ako se misli kde kako takošno društvo, ki je res za ljudstvo zelo koristno, osnovati, naj se to vselej na podlagi postave od 9. aprila 1873 izpelje, ker tako društvo daje veliko več poročstva že nasproti svojim lastnim društvenikom, kakor tudi nasproti državni oblasti, ki ga ne more več proti volji društva, nego na podlagi pravnomočne sodnijske razsodbe razpustiti! V 6. in 7. številki „Gospodarja“ priobčena pravila ne utegnejo za registriranje biti. *) Ko bomo naše društvo preustrojili, hočemo tudi njegove pravila razglasiti in pa tudi iz nava ude v društvo sprejemati; toraj naj tisti, ki bi se radi še v društvo vpisali, še samo nekoliko časa potrpijo. Kukovec.

Iz mariborske okolice na pust. (Srenjski gg. predstojniki kamške križevske fare ne prodajajte Seidlnu svojih hlač!) V mariborski okolici se govori, da namerjava gosp. Seidl vse kamške in križevske srenjske predstojnike pod svoj klobuk spraviti ter postati njihov paša ali „Oberbürgermeister.“ V ta namen je že od nekterih srenjskih predstojnikov srenjske pečate in pisma pobral, drugi pa se še temu ustavljajo, češ, da bi s tem svojo samostalnost in svobodo zgubili, kar je tudi resnica. Če nanreč srenjski predstojnik komu srenjski pečat izroči, proda s tem svoje in srenjske hlače; zakaj kdor ima srenjski pečat, je tudi v srenji gospod. V tem ravnanju se kaže Seidlnovo strahovito na-

silstvo in trinoštvo, katerega si hoče nad ubogim in stiskanim kmetom utrditi in ohraniti; čuditi se pa moramo, kako je zamogel ta človek kedaj le besedico črhnuti o prostosti ali svobodi, katero naj vsak avstrijski državljani uživa, ko vendar on celó srenjske gg. predstojnike strahovati hoče. Če bo v Kamci tako naprej šlo, bo gotovo sčasoma gosp. Seidl vse premoženje dotičnih srenj v roke dobil; kako pa on z denarji gospodariti zna, se vidi iz tega, da nam je on v prvi vrsti kot načelnik mariborskega okrajnega zastopa za tekoče leto nad devet in trideset tavžent gold. stroška naredil, katerega bomo z novimi 16 procenti okrajne priklade plačevali. Če se bodo torej srenjski predstojniki dali Seidlnu na led speljati, se njim bo prav zgodilo, ako bodo prej ali poznej drugi ž njihovim srenjskim premoženjem svojevoljno gospodarili, sami šli pa prste lizali; ako bodo drugi na piščalko piskali, kamški in križevski rihterji pa — brez hlač plesali.

Nekdo, ki davke plačuje.

Iz Središča. (V o b r a m b o.) V št. 35. „Slov. Naroda“ kritikuje nekdo iz Središča mrtvaški govor č. g. dekana Velikonedeljskega pri pogrebu č. g. župnika Vrbnjaka. Kot priča vsega in poslušatelj mrtvaške besede rečem dopisniku najpred, da je veliko več in vse drugače slišal kot mi dragi; nemara pri svoji slabi vesti stvari suka. Pravi, da govornik ni pozabil pri tej priliki svoje jeze nad „tukajšnjimi liberalci“ izpustiti; da je samo liberalce žaliti hotel. Mi pa še besede „liberalce“ nismo slišali. — V eni sapi dalje čenča, da so g. dekan „celo faro“ žalili, ko vendar prej pravi, da so samo „liberalce“ žaliti hoteli? Je-li vsa Središčanska fara že liberalna? To je pasja liberalna navada, da, če eden liberalce zacvili, že misli, da cvili pol sveta ž njim! — Edina beseda, ki je dopisniku možgane tako raznetila, bila je le: „Pokojni župnik so v kratkem času svojega bivanja v Središču le malo veselja in miru našli.“ — In to je gola resnica, ktere pa niso krivi pošteni Središčani, marveč ona svojat, ki se je zadeto čutila, ker je blagemu pokojniku toliko britkosti uročila, stari prigovor pa pravi: „resnica oči kolje,“ ali: „kedar mačku na rep stopiš, zarenči.“ Pošteni Središčanci in drugi farmani se gotovo popolnoma skladajo z gospodom govornikom, ker sami dobro vedo, kaj da peščica liberalcev v Središču počenja. Kar se pravilnosti slovenščine v govoru tiče, rečemo ošabnemu brlavcu v „Narodu“ le, da č. g. dekan niso nikolj dvojke iz slovenščine dobili, kakor dopisnik leta 1872 pri skušnji v Gradcu. Sicer pa pravilna slovenska pisava pri njem še zdaj na precej slabih nogah stoji. V 26vrstnem dopisu nabajamo 4 kozličke; koliko da jih je pa vrednik pognal, ne vemo. Ne reče se: umreti „na“ vnetji pluč. Nemčursko je: „v kratkem“ = in Kürze. Krivo je: „z vašim govorom,“ ker je o isti osobi govor. Neslovensko je, da korenine „izganjajo.“ Genitiv „mišev“ sicer ni nepravilen,

*) Kakor smo v 6. številki rekli, so to potrjena pravila mariborske založnice od leta 1872, ki se pa ni v življenje spravila. Drugih pravil dozdat ne poznamo, silno hvaljni pa bomo mi kakor vsi, ki želijo ljudstvu omisliti založnico, ako gosp. dopisnik blagovoli, svojo domoljubno objubo izpolniti. Vredn.

pa v slovenščini nenavaden. — Operite torej, brlavi dopisnik, popred svoj nepravilni jezik, potem kritikujte slovenske predigarje!

Iz Doliča. (Volitev občinskega odbora in župana.) Pri nas je bila volitev občinskega odbora 12., župana pa 26. januarja. Poprejšni župan Fil. Jeseničnik, je nad 9 let Doličane za nos vodil. Pri volitvah poslancev se je ljudem prilizoval in se jim za volca vrival, pa ni nikdar za narodnjake, namreč za najhujše nasprotnike vere in naroda glasoval. Pri zadnji volitvi državnega poslanca v Konjicah se je pridružil Seidlnovim privržencem in je še več drugih volilcev premotil, da so ž njim potegnili, in se potem še nesramno širokoustil, da je celi den zastoj jedel in pil, in da so ga konjiški purgarji in drugi imenitni gospodje pohvalili, da je tako modro volil. V srenjskih zadevah je vladal samoglavno, kakor turšk paša; ni se brigal niti za svetovalce niti za odbornike, in če ga je kdo poprašal: oče, zakaj ste pa to tako storili, je bil že ogenj v strehi in je srdito odgovoril: „Jaz že vem, kaj dalam, sej poznam „g'sece“ — postave“, revež pa nobene pismenke ne pozna. Ob priliki letošnjih občinskih volitev si je mož po stari šegi privržencev iskal, da bi bil zopet za župana izvoljen, pa sedaj mu je spodletelo. Občina Dolič obsega nekaj Vitanjske, nekaj pa Št. Florijanske fare, in ko pride den volitve, se vzdignejo Št. Florijančani navdušeni in podučeni po nekem znanem narodnjaku k volitvi. Ko mogočni Filip veliko trumo volilcev iz Št. Florijanske fare zagleda, svojih prijateljev pa le malo zbranih vidi, ga strah in jeza obideta, zelen jeze kot puran po volilni sobi gori in doli korači in zapoveduje, tako in tako morate voliti, da se glasi ne bodo preveč razskropili — se ve, da na sebe ni pozabil. Ali pametni volilci od sv. Florijana se niso zasukali, kakor jo je bil srditi Filip zagodel, marveč složno so volili poštene možé, ki so vneti za vero in blagor občine. Med volitvijo je svoje enostransko vedenje tudi v tem pokazal, da je pooblastila, dasi so bila postavna, vsa ovrgel. Ko je bila volitev končana, začne hudo razsajati, še celo reče: „Že vem, od kod to; vsega tega je kriv J. V.; ko pridem do njega, ga bom zvohlal in zlasal.“ — Pri volitvi 26. januarja je bil enoglasno izvoljen za župana Jern. Potočnik, po domače Lopan, značajin in naroden mož, od ktereга vse dobro pričakujemo. Hvala torej vsem Št. Florijanskim volilem, da so možato volili; Filipu pa svetujemo, naj vendar enkrat začne svoje stare pregrehe premišljevat in obžalovati.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Pred odhodom iz Dunaja na Rusko so svetli cesar prvosedniku ministerstva lastnoročno pismo pisali, v katerem naročajo vladi, da naj pri sedanjem žalostnem gospodarskem

stanju vse stori, da se ljudem, ki so vsled denarnega poloma v hude stiske prišli, kakor tudi onim, ki vsled živinske kuge, alj slabe letine hudo trpijo, in slednjič obrtnikom, ki dela nimajo, kar je le mogoče, stanje polajša. Posebno želi vladar, da se brž izpeljejo podvzeta, ki so na občeno korist, ali pa v gospodarskem oziru važna. To je blaga misel, izvirajoča iz dobrega srca svetlega cesarja. Če se pa pomisli, da je prav liberalna sistema kriva, da je toliko tisoč ljudi pri bankinih sleparijah svoje premoženje zgubilo, ako se pomisli, da se z vladinim privoljenjem po neštevilnih brezverskih novinah in knjižurah ljudem vera spodkopava in se razuzdanost širi itd., nemamo nobenega upanja, da bi se cesarju blaga želja izpolnila. Po naših mislih bi najboljšje bilo, ko bi kdo, kakor poslanec Reichensperger v Pruskem deželnem zboru, ministrom rekel: „Veste kaj, prosite cesarja, da vam — naslednikov dajo“.

Menda vsled cesarjevega pisma predložila je vlada državnemu zboru brž 8 predlogov za stran železnic, med katerimi ste tudi dalmatinska in isterska, ki bode blizo 7 milijonov stala; štajerskih in krajskih pa ni. V isti namen, da delalci in obrtniki zaslužka dobijo, služi postava vsled ktere so podvzetniki novih staveb, prezidanj in prizidanj 25 let davka prosti.

Dunajski delalci so pa res možje! Po dru. Koppu izročili so državnemu zboru — ne prošnje — marveč spomenico, v kterej popisujejo svoje žalostno stanje, in tirjajo volilno pravico tudi za se. Če se pa to tako hitro zgoditi ne more, hočejo vsaj zastopa pri vseh trgovinskih kamorah. Zahtevajo tudi preuredbe tiskovne postave, da bi se nebi tako lahko novine konfiscirale; želijo, da se zastava pri časopisih odpravi in dovoli prosto prodavanje listov. Slednjič želijo preuredbe društvene postave in več svobode v društvenem življenju. Ta spomenica se je po sklepu drž. zbora brez ugovora izročila posebnemu odboru v pretres. To je čisto prav; čudno je le, da je ista večina drž. zbora spomenico čeških poslancev, ki je stokrat bolj važna, brez okolišanja — pod klop vrgla!

Moravski poslanec dr. Meznik je v imenu tovarišev stavil do ministra naukov vprašanje za stran srednjih šol na Moravskem. Tukaj je $\frac{1}{2}$ milijona Nemcev, ki imajo 24 nemških srednjih šol, Slovani pa, katerih je trikrat toliko, imajo le 6 narodnih šol. Po tem takim pride 1 srednja šola na 21.000 Nemcev, ena pa na 250.000 Moravcev. Vrh tega je vlada kar naenkrat češko gimnazijo v Trebičah spremenila v nemško, Slovanom pa pustila paralelke. Gledé na vse to vprašajo, kako da hoče vlada enostransko poravnati in Slovanom šol v enakomernem številu z nemškimi dati, in ali misli na trebički gimnaziji zopet češki učni jezik vpeljati?

Pri debati o letošnjem rekrutiranju je izvrstni štajerski kmet in drž. poslanec Bärnfeld